

II, May 28 th - 29th, 2021. P. 729-743. Retrieved from <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/6247>.

10. Stakhova Inna, Oliinyk Nataliia, Karuk Inna, Kazmirchuk Natalia. Environmental problems of Ukraine during the war period: ways of them overcoming. *Environment. Technology. Resources*. Rezekne, Latvia Proceedings of the 15th International Scientific and Practical Conference. Volume I, 334-338.

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДОШКІЛЬНИКІВ ЧЕРЕЗ ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНІ ПРОЄКТИ

Руфіна Колош, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: І. В. Карук, доктор філософії (PhD), старший викладач
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

FORMATION OF AN ECOLOGICAL CULTURE IN PRESCHOOLERS THROUGH PRACTICALLY ORIENTED PROJECTS

Rufina Kolosh, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Ukraine

Анотація. В статті розкриваються особливості формування екологічної культури дошкільників через практико-орієнтовані проєкти. Описано значення проєктної діяльності. Визначено функції практико-орієнтованих проєктів. Наведено тематику проєктів, які організовуються в закладах дошкільної освіти.

Ключові слова: екологічна культура, практико-орієнтовані проєкти, діти дошкільного віку, інноваційні форми і методи роботи.

Abstract. The article reveals the features of the formation of the ecological culture of preschoolers through practice-oriented projects. The meaning of project activity is described. The functions of practice-oriented projects are determined. The topics of projects organized in preschool educational institutions are presented.

Key words: ecological culture, practice-oriented projects, preschool children, innovative forms and methods of work.

Екологічна культура як складний соціально-педагогічний феномен включає три взаємопов'язані компоненти: когнітивний, емоційно-ціннісний і діяльнісний. Когнітивний компонент передбачає набір екологічних знань і уявлень про природу, її закони та взаємозв'язки. Емоційно-ціннісний компонент включає формування емпатії до живих істот, естетичне сприйняття природи та усвідомлення її цінності. Діяльнісний компонент проявляється у практичних навичках екологічно відповідальної поведінки. Як показують дослідження [3], саме таке комплексне розуміння екологічної культури дозволяє ефективно формувати справжню екологічну компетентність у дітей дошкільного віку. Важливо, що ці компоненти розвиваються нерівномірно: у дошкільному віці особливе значення має емоційно-чуттєвий досвід взаємодії з природою. Педагогам слід пам'ятати, що екологічна культура формується не через нав'язування правил, а через створення ситуацій, де дитина самостійно робить висновки. Також важливим є красназавчий принцип – вивчення природи своєї місцевості, краю, що дає можливість пов'язати в єдине ціле процес навчання та виховання, перетворюючи теоретичні знання на практичні вміння.

Практико-орієнтовані проєкти створюють ідеальні умови для розвитку наукового мислення у дітей дошкільного віку. Через спостереження за природними явищами, проведення елементарних дослідів та експериментів, а також через фіксацію результатів діти

формують базові дослідницькі навички. Наприклад, проєкт «Чому листя змінює колір?» дає можливість не лише отримати знання про сезонні зміни, а й розвинути вміння аналізувати, порівнювати та робити логічні висновки [8]. Важливо, що в процесі такої діяльності у дітей формується розуміння причинно-наслідкових зв'язків у природі. Педагогічні дослідження таких науковців як: Л. Іщенко, І. Карук, Т. Кривошея, І. Стахова, Н. Казмірчук показують, що діти, які регулярно беруть участь у практичних дослідженнях, демонструють вищий рівень пізнавальної активності та критичного мислення. Особливо цінним є те, що такі проєкти дозволяють поєднувати навчання з природничими науками, розвиваючи у дітей науковий підхід до вивчення навколишнього світу. Крім того, практична дослідницька діяльність сприяє розвитку мовлення, оскільки дошкільники вчаться описувати свої спостереження та формулювати висновки. Важливим аспектом є те, що такі проєкти формують у дітей уявлення про науку як про цікавий творчий процес.

Практико-орієнтовані проєкти в екологічному вихованні виконують дві важливі взаємопов'язані функції. По-перше, вони формують конкретні практичні навички догляду за навколишнім середовищем – від сортування сміття до догляду за рослинами. По-друге, вони виховують глибоке усвідомлене ставлення до природи, що проявляється у щоденній поведінці дитини [9]. Участь у таких акціях, як «Полий квіточку» чи «Збери насіння», демонструє дітям конкретні результати їхньої діяльності, що є потужним мотиваційним фактором. Ці проєкти дозволяють дитині відчувати себе справжнім захисником природи, що значно підвищує ефективність екологічного виховання. Важливо відзначити, що така діяльність формує не лише знання та навички, а й екологічну свідомість – розуміння власної відповідальності за стан довкілля. Крім того, такі проєкти дають можливість наочно продемонструвати складні екологічні поняття, такі як кругообіг речовин у природі або взаємозалежність живих організмів.

Практико-орієнтовані проєкти, які спрямовані на формування екологічної культури в дітей відіграють важливу роль у процесі соціалізації дітей. Спільне планування та проведення екологічних акцій розвиває в дітей важливі соціальні навички: вміння працювати в команді, розподіляти обов'язки, досягати компромісів та спільної мети [7]. У процесі такої діяльності діти вчаться слухати думку інших, висловлювати власні ідеї та спільно знаходити оптимальні рішення. Такі проєкти часто передбачають взаємодію дітей різного віку, що сприяє розвитку турботи про молодших і вміння вчитися у старших. Крім того, вони формують у дошкільників почуття приналежності до спільної справи, що є важливим аспектом громадянського виховання. Важливо відзначити, що в процесі спільної екологічної діяльності діти природним чином засвоюють норми соціальної поведінки, вчаться вирішувати конфлікти та будувати конструктивні відносини.

Інтеграція екологічного виховання з творчою діяльністю створює потужний ефект цілісного розвитку дитини. Виготовлення виробів із природних матеріалів поєднує екологічну освіту з художньо-естетичним вихованням, розвиваючи креативність та формує розуміння цінності ресурсів [1]. Така діяльність дозволяє дитині не лише пізнавати природу, а й виражати своє ставлення до неї через мистецтво. Важливим аспектом є те, що робота з природними матеріалами розвиває дрібну моторику, просторове мислення та художній смак. Організація виставок дитячих робіт підвищує самооцінку дітей та демонструє практичну значущість їхньої творчості. Крім того, такий підхід формує у дітей естетичне сприйняття природи, розвиває здатність бачити красу в природних об'єктах і явищах. Дослідження показують, що діти, які займаються творчою діяльністю з природними матеріалами, демонструють більш бережливе ставлення до довкілля. Важливо також відзначити, що такі заняття розвивають уяву та нестандартне мислення, оскільки природні матеріали часто мають непередбачувані форми і властивості, що стимулює творчий підхід до їх використання.

Залучення батьків до практико-орієнтованих проєктів є важливою складовою успішної екологічної освіти. Спільні заходи, такі як екологічні свята, майстер-класи з виготовлення годівничок чи екскурсії, створюють єдиний освітній простір для дитини [3].

Важливо організовувати роботу таким чином, щоб батьки виступали не лише як спостерігачі, а як активні учасники освітнього процесу. Ефективними формами роботи є сімейні екологічні проекти, де діти разом з батьками виконують певні дослідницькі завдання. Такі спільні заходи не лише зміцнюють родинні зв'язки, а й забезпечують послідовність екологічного виховання в різних соціальних середовищах. Особливо важливим є те, що через участь у проєктах батьки також підвищують свій рівень екологічної свідомості. Для ефективної роботи доцільно створювати «екологічні батьківські клуби», де можна обговорювати актуальні питання екологічного виховання.

Професійна підготовка педагогів є вирішальним чинником успішної реалізації практико-орієнтованих проєктів. Сучасний вихователь повинен володіти не лише глибокими теоретичними знаннями з екології, а й практичними методиками організації проєктної діяльності [2]. Важливими професійними якостями є: вміння створювати сприятливе освітнє середовище, залучати батьків до освітнього процесу, організовувати дослідницьку діяльність дітей. Особливу увагу слід приділяти вмінню педагога підтримувати пізнавальний інтерес дітей, правильно ставити проблемні запитання, стимулювати самостійність у пошуку відповідей. Система підвищення кваліфікації має включати не лише теоретичні курси, а й практичні семінари, майстер-класи, відкриті заняття, що дозволяють обмінюватись найкращим педагогічним досвідом. Важливо також розвивати в педагогів здатність до рефлексії та аналізу власної професійної діяльності.

Сучасні інформаційні технології відкривають нові можливості для екологічного виховання дошкільників. Використання цифрових мікроскопів дозволяє дітям побачити мікросвіт природи, що значно розширює їхні уявлення про біорізноманіття [9]. Інтерактивні панелі дають можливість у наочній динамічній формі вивчати складні природні процеси, такі як кругообіг води в природі або зміна пір року. Віртуальні екскурсії дозволяють «відвідати» унікальні екосистеми (океани, тропічні ліси, арктичні простори), які неможливо побачити в реальному житті. Особливо перспективними є екологічні симулятори, що дозволяють моделювати наслідки різних дій на довкілля. Однак важливо пам'ятати, що цифрові технології повинні використовуватись дозовано і лише як доповнення до реального досвіду взаємодії з природою. Оптимальним є поєднання цифрових технологій з практичною діяльністю, наприклад, коли діти спочатку вивчають рослину в природі, а потім розглядають її клітини під мікроскопом.

Створення мережі еко-орієнтованих закладів дошкільної освіти відкриває нові можливості для системного підходу до екологічного виховання. Такі заклади могли б стати центрами екологічної освіти не лише для дітей, а й для їхніх родин та всієї громади [4]. Основою їх діяльності має стати цілісна екологічна освітня програма, що охоплює всі аспекти життєдіяльності закладу – від харчування до енергоспоживання. Важливою характеристикою таких закладів має бути створення освітнього екологічного середовища як у приміщенні, так і на території закладу освіти.

Перспективи подальшого розвитку екологічного виховання пов'язані з інтеграцією інноваційних технологій, розширенням міжнародної співпраці та створенням мережі еко-орієнтованих дошкільних закладів. Такі зміни дозволять не лише вдосконалити методику роботи, а й створити єдиний освітній простір, де формування екологічної культури відбуватиметься через спільні зусилля педагогів, дітей, батьків і всієї громади. На нашу думку, саме реалізація цих підходів сприятиме вихованню нового покоління, яке усвідомлюватиме свою відповідальність за стан довкілля та здатне до екологічно збалансованої життєдіяльності.

Список використаних джерел

1. Бадіца М. В. Художньо-естетичний розвиток старших дошкільників засобами проєктної діяльності. Колективна монографія. Кривий Ріг, 2020 С.130.

2. Іщенко Л. В. Організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до розвитку творчого потенціалу дітей 5-6 років. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія "Педагогіка. Соціальна робота"*. 2018. Вип. 1 (42), ч. 1, ч. 2. С. 82–86.
3. Іщенко Л., Кривошея Т., Карук І. Актуалізація аксіологічної сфери майбутнього вихователя до формування екологічно-вихованої особистості старшого дошкільника. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 1(35). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-1\(35\)-166-177](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-1(35)-166-177) (дата звернення: 13.03.2025).
4. Карук І. Екологічна освіта та виховання дошкільників як пріоритетний напрям розвитку культури європейського суспільства. *Наука і техніка сьогодні*. 2023. № 9(23). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-9\(23\)-320-328](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-9(23)-320-328) (дата звернення: 13.03.2025).

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ ТА СВІДОМОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ЕКОКРИТИКИ

Дмитро Фролов, кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри дидактики та методик навчання природничо-математичних дисциплін

КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради (Україна)

ACTUALIZATION OF ENVIRONMENTAL EDUCATION AND AWARENESS OF STUDENTS USING ECOCRITICISM

Dmytro Frolov, candidate of Agricultural Sciences, of the Department of Didactics and Methods of Teaching Natural and Mathematical Disciplines

Municipal Institution «Zaporoshshye Regional Institute of the Postgraduate Pedagogic Education» of Zaporizhzhia Regional Council (Ukraine)

Анотація. Екологічна освіта відіграє ключову роль у формуванні екологічно свідомого суспільства. Література, як потужний засіб впливу на свідомість, може стати ефективним інструментом для актуалізації екологічної освіти. Використання екокритики в шкільній програмі з літератури сприяє розвитку критичного мислення учнів, їхньої здатності аналізувати та оцінювати інформацію. Учні вчаться бачити екологічні проблеми в контексті літературних творів, розуміти їхні причини та наслідки.

Ключові слова: екокритика, освіта, література, природа, природне середовище, людина.

Abstract. Environmental education plays a key role in the formation of an environmentally conscious society. Literature, as a powerful means of influencing consciousness, can become an effective tool for updating environmental education. The use of ecocriticism in the school literature curriculum contributes to the development of students' critical thinking, their ability to analyze and evaluate information. Students learn to see environmental problems in the context of literary works, to understand their causes and consequences.

Key words: ecocriticism, education, literature, nature, natural environment, human.

Сучасний світ стикається з безпрецедентними екологічними викликами, які вимагають негайних дій для збереження нашої планети. Глобальне потепління, забруднення довкілля, втрата біорізноманіття – це лише деякі з проблем, що загрожують нашому майбутньому. Світова екологічна криза обумовлена не тільки умовами існування сучасних екосистем, але й специфікою функціонування системи етичних принципів сучасного соціуму. Необхідність виходу з техногенної кризи вимагає адекватного розуміння впливу людства на природу й навіть більше – розуміння особливостей функціонування існуючої